

STANDARDY OCHRONY MAŁOLETNICH

***W REGIONALNYM CENTRUM KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO
W SOSNOWCU
ORAZ ODDZIAŁACH W ZAWIERCIU***

Spis treści

Wprowadzenie	3
Rozdział I Terminologia.....	4
Rozdział II Zespół ds. realizacji i przestrzegania Standardów ochrony małoletnich przed krzywdzeniem	6
Rozdział III Rozpoznawanie i reagowanie na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci	6
Rozdział IV Procedury postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka	7
Procedura interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka w rodzinie.....	7
Procedura interwencji w przypadku przemocy rówieśniczej	8
Procedura interwencji w przypadku krzywdzenia słuchacza przez nauczyciela lub innego pracownika szkoły	9
Procedura „Niebieska Karta”	9
Procedura postępowania w przypadku występowania w szkole aktu lub ataków agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy	10
Rozdział V Zasady bezpiecznych relacji personel szkoły – słuchacz oraz słuchacz- słuchacz.....	11
Rozdział VI Zasady ochrony danych osobowych dziecka.....	13
Rozdział VII Zasady ochrony wizerunku dziecka	14
Rozdział VIII Zasady dostępu dzieci do Internetu.....	16
Rozdział IX Monitoring przestrzegania Standardów ochrony małoletnich.....	17
Rozdział IX Przepisy końcowe	17
Załączniki.....	18

Wprowadzenie

Niniejszy dokument został stworzony, aby zapewnić słuchaczom RCKU w Sosnowcu harmonijny rozwój w atmosferze bezpieczeństwa, akceptacji i szacunku. Naczelną zasadą wszystkich działań podejmowanych przez pracowników szkoły jest działanie na rzecz dziecka (słuchacza) i w jego najlepszym interesie. Pracownik szkoły traktuje dziecko z szacunkiem oraz uwzględnia jego potrzeby. Niedopuszczalne jest stosowanie przez pracownika wobec dziecka (słuchacza) przemocy w jakiegokolwiek formie. Pracownik szkoły, realizując te cele, działa w ramach obowiązującego prawa, przepisów wewnętrznych oraz swoich kompetencji.

Rozdział I

Terminologia

1. **Pracownikiem** instytucji jest osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę lub umowy zlecenia.
2. **Dzieckiem** jest każda osoba do ukończenia 18. roku życia.
3. **Opiekunem dziecka** jest osoba uprawniona do reprezentacji dziecka, w szczególności jego przedstawiciel ustawowy (rodzic/opiekun prawny) lub inna osoba uprawniona do reprezentacji na podstawie przepisów szczególnych lub orzeczenia sądu (w tym: rodzina zastępcza).
4. **Zgoda opiekuna** dziecka oznacza zgodę co najmniej jednego z opiekunów dziecka. Jednak w przypadku braku porozumienia między opiekunami dziecka należy poinformować opiekunów o konieczności rozstrzygnięcia sprawy przez sąd rodzinno-opiekunczy.
5. Przez **krzywdzenie dziecka** należy rozumieć popełnienie czynu zabronionego lub czynu karalnego na szkodę dziecka przez jakąkolwiek osobę, w tym pracownika placówki, lub zagrożenie dobra dziecka, w tym jego zaniedbywanie.
6. **Rodzaje krzywdzenia dziecka:**
  - 6.1. przemoc fizyczna – każda forma fizycznego przymusu lub przemocy ze strony rodzica lub opiekuna, czyli osoby odpowiedzialnej za dziecko, która prowadzi do urazu fizycznego lub psychicznego albo wiąże się z ryzykiem takiego urazu. Przemocą fizyczną są wszystkie kary cielesne, włącznie z klapsami. To bicie ręką, pasem i innymi przedmiotami, bicie po twarzy, głowie i ciele dziecka, popychanie, szarpanie, przytrzymywanie, wiązanie, wykręcanie rąk, fizyczne zmuszanie do jedzenia, parzenie gorącą wodą, papierosami, ciągnięcie za uszy i włosy.
  - 6.2. przemoc psychiczna – przewlekła, нефizyczna, szkodliwa interakcja pomiędzy dzieckiem a rodzicem lub opiekunem, obejmująca zarówno działania, jak i zaniechania.

Najważniejsze formy to:

- niedostępność emocjonalna opiekuna dziecka, ignorowanie potrzeb emocjonalnych dziecka, niewyrażanie uczuć;
- relacja z dzieckiem oparta na wrogości, obwinianiu, oczernianiu, odrzucaniu.
Często u jej źródeł leży przekonanie, że dziecko zasługuje na takie traktowanie ze względu na przypisywane mu negatywne cechy;
- nierealistyczne oczekiwania wobec dziecka, niezgodne z jego możliwościami na danym etapie rozwoju; surowe i niekonsekwentne dyscyplinowanie;
- niedostrzeganie lub nieuznawanie indywidualności dziecka i granic psychicznych pomiędzy rodzicem a dzieckiem. Dziecko służy zaspokajaniu potrzeb rodzica. Sytuację

tę obserwujemy często, gdy dziecko wciągane jest w konflikt pomiędzy zwaśnionymi rodzicami;

- nieodpowiednia socjalizacja lub demoralizacja; izolowanie dziecka lub niezapewnianie mu stosownej stymulacji i możliwości nauki.

6.3. *przemoc seksualna* – angażowanie dziecka w aktywność seksualną przez osobę dorosłą. Zachowania seksualne z kontaktem fizycznym to:

- penetracja – czyli sytuacje, gdy wagina, odbyt lub usta dziecka są penetrowane przy użyciu penisa, palca lub przedmiotów;
- kontakt bez penetracji – czyli dotykanie intymnych części ciała dziecka, całowanie o charakterze seksualnym, dotykanie przez dziecko intymnych części ciała sprawcy.

Zachowania seksualne bez kontaktu fizycznego to:

- ekshibicjonizm, czyli prezentowanie dziecku intymnych części ciała;
- włączanie dziecka w oglądanie lub produkcję materiałów pornograficznych;
- werbalne molestowanie dziecka;
- grooming, czyli uwodzenie dziecka w Internecie w celu nawiązania kontaktów seksualnych.

6.4. *Zaniedbywanie* – niezaspokajanie podstawowych potrzeb dziecka, nierespektowania jego podstawowych praw przez rodziców lub opiekunów albo innych osób zobowiązanych do opieki, wychowania i ochrony dziecka. Niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i psychicznych dziecka może obejmować:

- niedostarczanie dziecku odpowiedniego pożywienia, schronienia lub ubioru;
- brak opieki i ochrony dziecka, narażenie go na zagrożenie zdrowia lub życia;
- niezapewnienie dziecku dostępu do opieki medycznej i leczenia;
- zaniedbanie potrzeb emocjonalnych dziecka.

7. **Osoba odpowiedzialna za Internet** to wyznaczony przez dyrektora szkoły pracownik, sprawujący nadzór nad korzystaniem z Internetu przez dzieci na terenie szkoły oraz nad bezpieczeństwem dzieci w Internecie.
8. **Osoby odpowiedzialne za realizację Standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem** to wyznaczeni przez dyrektora szkoły pracownicy sprawujący nadzór nad realizacją zapisów niniejszego dokumentu obowiązującego w szkole.
9. **Dane osobowe** dziecka to wszelkie informacje umożliwiające identyfikację dziecka.
10. **Nauczyciel specjalista** - w niniejszym dokumencie jest to zatrudniony w RCKU doradca zawodowy z uprawnieniami nauczyciela specjalisty.

Rozdział II

Zespół ds. realizacji i przestrzegania Standardów ochrony małoletnich przed krzywdzeniem

1. Za prawidłowość przestrzegania standardów odpowiedzialny jest Zespół ds. realizacji i przestrzegania standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem.
2. Skład zespołu powoływany jest przez dyrektora szkoły. Członkami zespołu są: nauczyciel specjalista – doradca zawodowy, wychowawca, wicedyrektor.
3. Osoby, o których mowa w punkcie poprzedzającym, są odpowiedzialne za monitorowanie realizacji standardów, za reagowanie na sygnały naruszenia standardów oraz za proponowanie zmian w dokumencie.
4. Nauczyciel specjalista oraz wychowawcy przeprowadzają wśród pracowników szkoły, raz na dwa lata ankietę monitorującą poziom realizacji standardów oraz dokonują opracowania wypełnionych przez pracowników szkoły ankiet. Sporządzają na tej podstawie raport z monitoringu, który następnie przekazują dyrektorowi placówki.
5. W ankiecie pracownicy szkoły mogą proponować zmiany w zakresie opracowanych standardów oraz wskazywać naruszenia standardów w szkole.
6. Cały personel szkoły, w tym wolontariusze oraz studenci - praktykanci, znają treść dokumentu Standardy ochrony dzieci przed krzywdzeniem i mają obowiązek się do niego stosować.
7. Wszyscy pracownicy zobowiązani są do posiadania wiedzy z zakresu rozpoznawania i reagowania na czynniki krzywdzenia dziecka. W tym celu zostaną przeszkoleni przez nauczyciela specjalistę.
8. W czasie rekrutacji do pracy Dyrektor szkoły informuje kandydata do pracy, że musi on przedstawić zaświadczenie o niekaralności.
9. Dyrektor sprawdza kandydata do pracy w Rejestrze Sprawców Przepięstw na Tle Seksualnym.

Rozdział III

Rozpoznawanie i reagowanie na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci

1. Pracownicy szkoły posiadają wiedzę i w ramach wykonywanych obowiązków zwracają uwagę na czynniki ryzyka krzywdzenia dzieci.

2. W przypadku zidentyfikowania czynników ryzyka, pracownicy placówki podejmują przede wszystkim działania w oparciu o swoje obowiązki służbowe, standardy ochrony małoletnich przed krzywdzeniem i jeśli jest to możliwe rozmowę z rodzicami/opiekunami prawnymi oraz placówką (wychowawcą, nauczycielem specjalistą), w której uczy się dziecko.
3. Pracownicy szkoły monitorują sytuację i dobrostan dziecka.

Rozdział IV

Procedury postępowania w przypadku krzywdzenia dziecka

§ 1

Procedura interwencji w przypadku krzywdzenia dziecka w rodzinie

1. W przypadku podejrzenia przez pracownika placówki lub otrzymania informacji, że dziecko jest krzywdzone, pracownik ma obowiązek sporządzenia notatki służbowej i zgłoszenia sprawy wychowawcy klasy, nauczycielowi specjalście, wicedyrektorowi lub dyrektorowi placówki.
2. Zgłoszona sprawa poddana jest wyjaśnieniu przez wychowawcę klasy, nauczyciela specjalistę.
3. Wychowawca klasy, nauczyciel specjalista i psycholog podejmują następujące działania:
  - a) przeprowadzają rozmowę z pokrzywdzonym dzieckiem,
  - b) przeprowadzają rozmowę z innymi osobami, które pomogą w ocenie sytuacji,
  - c) przeprowadzają rozmowę z opiekunami pokrzywdzonego dziecka,
  - d) opracowują plan pomocy dziecku.
4. Wszystkie działania przewidziane w planie pomocy mają na celu zapewnienie dziecku bezpieczeństwa i wsparcia.
5. Ww. plan jest przedstawiony przez nauczyciela specjalistę w obecności wychowawcy klasy opiekunom dziecka z prośbą o współpracę przy jego realizacji.
6. Wychowawca klasy oraz nauczyciel specjalista monitoruje przebieg realizacji planu i jego skutki względem dziecka.
7. W przypadku, gdy działania nie przyniosą oczekiwanych rezultatów, dyrektor szkoły wraz z nauczycielem specjalistą podejmują decyzję o złożeniu wniosku o wgląd w sytuację rodzinną dziecka w sądzie rejonowym, wydziale rodzinnym i nieletnich oraz zgłoszeniu sprawy na policję lub do prokuratury.
8. Opiekunowie dziecka informowani są przez wychowawcę lub nauczyciela specjalistę w obecności wychowawcy o obowiązku zgłoszenia przez szkołę podejrzenia krzywdzenia dziecka do odpowiedniej

instytucji (policja lub prokuratura i sąd) lub przesłaniu formularza „Niebieska Karta” - A do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej.

9. Po poinformowaniu opiekunów przez wychowawcę lub nauczyciela specjalistę, zgodnie z punktem poprzednim, dyrektor szkoły składa zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa do prokuratury lub na policję oraz wnioski o wgląd w sytuację rodziny do sądu rejonowego, wydziału rodzinnego i nieletnich, lub przesyła formularz „Niebieska Karta” – A do przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego przy Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej.
10. Dalszy tok postępowania leży w kompetencji wskazanych wyżej instytucji.

§ 2

Procedura interwencji w przypadku przemocy rówieśniczej

1. Każdy pracownik placówki, który dowiaduje się o fakcie przemocy rówieśniczej, ma obowiązek zgłosić sprawę do wychowawcy klasy, nauczyciela specjalisty, wicedyrektora lub dyrektora szkoły.
2. Wychowawca wraz z nauczycielem specjalistą przeprowadzają rozmowę wyjaśniającą osobno z dzieckiem poszkodowanym, sprawcą oraz z ich opiekunami.
3. Po przeprowadzeniu rozmów wychowawca i nauczyciel specjalista przygotowują plan działania, uwzględniający zarówno plan pomocy dziecku będącemu ofiarą, jak i środki zaradcze względem dziecka będącego sprawcą. Z ww. sytuacji i podjętych działań wychowawca klasy sporządza notatkę służbową.
4. Jeśli wdrożone kroki przyniosą oczekiwane efekty procedura interwencji może się zakończyć.
5. W przypadkach bardziej skomplikowanych (znęcania się fizycznego i psychicznego o dużym nasileniu) dyrektor powołuje zespół interwencyjny.
6. Zespół interwencyjny dokonuje analizy sytuacji i sporządza plan działania, uwzględniający zarówno plan pomocy dziecku będącemu ofiarą, jak i środki zaradcze względem dziecka będącego sprawcą. Z ww. sytuacji i podjętych działań wychowawca klasy sporządza notatkę służbową.
7. Ww. plan pomocy dziecku i środki zaradcze są przedstawione przez nauczyciela specjalistę w obecności wychowawcy klasy opiekunom dziecka z prośbą o współpracę przy ich realizacji.
8. Wychowawca klasy oraz nauczyciel specjalista monitoruje przebieg realizacji planu i jego skutki względem dzieci.
9. Jeśli zastosowanie zaproponowanych kroków nie przynosi oczekiwanych efektów dyrektor szkoły składa wnioski o wgląd w sytuację rodziny dziecka będącego sprawcą do sądu rejonowego, wydziału rodzinnego i nieletnich, o czym nauczyciel specjalista informuje opiekunów słuchacza.
10. Dalszy tok postępowania leży w kompetencjach instytucji wskazanej w punkcie poprzedzającym.

§ 3

Procedura interwencji w przypadku krzywdzenia słuchacza przez nauczyciela lub innego pracownika szkoły

1. W przypadku podejrzenia negatywnego zachowania pracownika placówki popełnionego na szkodę dziecka, pracownik, który zauważył ten fakt ma obowiązek sporządzenia notatki służbowej i przekazania jej nauczycielowi specjalistę.
2. Nauczyciel specjalista informuje dyrektora o stwierdzeniu podejrzenia krzywdzenia dziecka, a następnie sporządza opis sytuacji na podstawie rozmów z krzywdzonym dzieckiem, opiekunami dziecka, wychowawcą i nauczycielami oraz ustala plan pomocy dziecku.
3. Pracownikowi, który dopuścił się krzywdzenia dziecka dyrektor przedstawia konsekwencje nieodpowiedniego zachowania i ustala kontrakt zawierający działania eliminujące ww. zachowania.
4. Dyrektor szkoły informuje opiekunów dziecka o zaistniałej sytuacji i podjętych działaniach.
5. W przypadku, gdy podejrzenie krzywdzenia dziecka zgłosili opiekunowie konieczne jest powołanie zespołu interwencyjnego, w skład którego wchodzi dyrektor, wychowawca i nauczyciel specjalista. Zespół zaprasza opiekunów w celu omówienia zgłoszonego podejrzenia krzywdzenia dziecka. Następnie ustala plan pomocy dziecku, który przedstawia opiekunom z prośbą o współpracę przy jego realizacji. Z przebiegu spotkania sporządza się notatkę służbową.
6. W przypadku potwierdzenia podejrzenia, że pracownik dopuścił się przestępstwa na szkodę dziecka (przemoc fizyczna, wykorzystywanie seksualne, znęcanie), dyrektor placówki informuje opiekunów dziecka oraz pracownika o obowiązku złożenia zawiadomienia o powyższym na policję lub do prokuratury.
7. Dyrektor szkoły składa zawiadomienie na policję lub do prokuratury.
8. Krzywdzone dziecko/słuchacz zostaje objęte planem pomocy zapewniającym mu bezpieczeństwo i wsparcie.
9. Nauczyciel specjalista i wychowawca klasy czuwają nad wdrożeniem zaplanowanych działań i monitorują sytuację, sprawdzając czy działania przyniosły efekty.

§ 4

Procedura „Niebieska Karta”

1. Uzyskanie informacji lub przypuszczenie o stosowanie przemocy wobec słuchacza.
2. Powiadomienie dyrektora lub w razie jego nieobecności-wicedyrektora, nauczyciela specjalistę o zdarzeniu.
3. Zaproszenie rodzica do szkoły przez dyrektora, nauczyciela specjalistę lub wychowawcę klasy (sporządzenie notatki z rozmowy z rodzicem).

4. Wypełnienie formularza „Niebieska Karta-A”. Rozmowę z słuchaczem, co do którego istnieje podejrzenie, że jest dotknięty przemocą w rodzinie, przeprowadza się w warunkach gwarantujących swobodę wypowiedzi i poszanowanie godności słuchacza oraz zapewniających mu bezpieczeństwo. Rozmowę można przeprowadzić w obecności rodzica, który nie jest sprawcą przemocy lub innej osoby najbliższej.
5. Przekazanie formularza „Niebieska Karta-B” osobie reprezentującej dziecko (rodzicowi, który nie jest sprawcą przemocy, opiekunowi).
6. Przekazanie oryginału formularza „Niebieska Karta – A” przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego. Oryginał przekazuje się niezwłocznie, nie później niż w ciągu 5 dni od momentu wszczęcia procedury. Kopia pozostaje w dokumentacji szkoły.
7. Formularz "Niebieska Karta - A" niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia jego otrzymania, jest przekazywany grupie diagnostyczno-pomocowej.
8. Pierwsze posiedzenie grupy diagnostyczno-pomocowej odbywa się niezwłocznie, nie później niż w terminie 5 dni roboczych od dnia otrzymania formularza "Niebieska Karta - A",
9. Grupa diagnostyczno-pomocowa, na podstawie informacji zawartych w formularzu "Niebieska Karta" - dokonuje diagnozy sytuacji w związku z podejrzeniem stosowania przemocy domowej oraz podejmuje działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa osobie doznającej przemocy domowej i zatrzymania przemocy domowej albo rozstrzyga o braku zasadności podejmowania działań.
10. Każde posiedzenie grupy diagnostyczno-pomocowej jest dokumentowane w formie protokołu.
11. Słuchacz doznający przemocy i jego rodzina zostają objęci na terenie szkoły pomocą psychologiczno - pedagogiczną specjalistyczną zgodnie z obowiązującymi przepisami.

§ 5

Procedura postępowania w przypadku występowania w szkole aktu lub ataków agresji i przemocy, w tym cyberprzemocy

1. Nauczyciel przyjmuje informację, zapewniając dyskrecję zgłaszającemu poprzez wysłuchanie go bez świadków.
2. Nauczyciel informuje o zaistniałym zdarzeniu wychowawcę klasy lub/i dyrektora szkoły/ wicedyrektora, nauczyciela specjalistę.
3. Wychowawca informuje o zdarzeniu nauczyciela specjalistę lub/i dyrektora/wicedyrektora o ile nie zrobił tego nauczyciel.
4. Jeżeli stan zdrowia słuchacza wskazuje na zagrożenie jego zdrowia i/lub życia, dyrektor/wicedyrektor lub nauczyciel specjalista wzywa lekarza.
5. Jeżeli akt przemocy/agresji ma znamiona przestępstwa lub czynu karalnego dyrektor/wicedyrektor informuje Policję.

6. Jeżeli akt przemocy/agresji nie ma powyższego charakteru, wychowawca i/lub nauczyciel specjalista przeprowadzają rozmowę z poszkodowanym (gdzie i kiedy doszło do zdarzenia), dbając o dyskrecję oraz rozmawiają ze sprawcą i ewentualnymi świadkami zdarzenia (z rozmowy sporządza się notatkę).
7. Wychowawca, nauczyciel specjalista lub wicedyrektor zawiadamia lub/i wzywa do szkoły rodziców (prawnych opiekunów) poszkodowanego i sprawcy.
8. Jeżeli rodzice (opiekunowie prawni) współpracują ze szkołą, ustala się działania wobec sprawcy (rozmowy z wychowawcą i nauczycielem specjalistą, terapia psychologiczna, monitoring zachowania prowadzony przez wychowawcę, kary rodzicielskie i statutowe; wobec poszkodowanego (zadośćuczynienie, rozmowy z wychowawcą i nauczycielem specjalistą, terapia psychologiczna) oraz świadków (rozmowy wychowawcze).
9. Jeżeli rodzice (opiekunowie prawni) sprawcy nie współpracują ze szkołą lub podjęte działania są nieskuteczne, a akty agresji lub przemocy są częste, dyrektor zawiadamia Policję lub Sąd rodzinny.

Rozdział V

Zasady bezpiecznych relacji personel szkoły – słuchacz oraz słuchacz- słuchacz

1. Zasady bezpiecznych relacji z dzieckiem określają, jakie zachowania i praktyki są niedozwolone w pracy z dziećmi, a ich przestrzeganie przez wszystkich pracowników placówki może zmniejszyć ryzyko krzywdzenia dzieci.
2. Zasady bezpiecznych relacji są dostosowane do realiów funkcjonowania placówki i dotyczą następujących obszarów:

a) Kontakt fizyczny z dzieckiem

Przykładowe formy takiego kontaktu, to: pomoc w czynnościach związanych z:

- w zajęciach sportowo - rekreacyjnych - asekuracja fizyczna, ułożenie ciała podczas aktywności sportowej,
- reagowanie na potrzeby emocjonalne np. poprzez przytulenie się; kontakty tego typu powinny mieć miejsce najlepiej w obecności osób trzecich, przestrzeniach otwartych, pomieszczeniach monitorowanych, co w razie wątpliwości służyć powinno ich obiektywizacji,
- stanowcze interwencje wychowawcze prowadzone w bezpośrednim kontakcie fizycznym są dopuszczalne w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia dotyczących: konfliktów pomiędzy podopiecznymi (rozdzielenie zwaśnionych, przytrzymanie, obezwładnienie), działań z zakresu pomocy przedmedycznej (działania ratunkowe związane z udzieleniem pierwszej pomocy),

zagrożenia lub paniki spowodowanej czynnikami zewnętrznymi (pożar, intensywne zjawiska atmosferyczne, niebezpieczne zachowania osób trzecich itp.).

Niedopuszczalne są intencjonalne zachowania wzbudzające poczucie zagrożenia lub noszące znamiona:

- przemocy fizycznej (np. popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie, szarpanie, spoliczkowanie, etc.),
  - erotyzowania relacji (flirt, dwuznaczny żart, rozmowa czy choćby wyzywające spojrzenie),
  - seksualizacji relacji (obcowanie płciowe i inne czynności seksualne);
- b) komunikacja werbalna z dzieckiem pozbawiona akcentów wrogich, arogancko - agresywnych, złośliwie - ironicznych, wulgarnych, która nie może:
- wzbudzać w dziecku poczucia zagrożenia (groźby, wyzwiska, krzyk)
  - obniżać, niszczyć poczucia wartości (np. wyzwiska, krzyk, negatywne ocenianie, reakcja nieadekwatna do sytuacji, wzbudzanie poczucia winy),
  - upokarzać (publiczne wyszydzanie, naigrywanie się, ośmieszanie),
  - naruszać granic (nie zachowywanie odpowiedniego dystansu, obcesowość, podteksty o charakterze erotycznym);
- c) równe traktowanie polegające na obdarzaniu taką samą troską i uwagą wszystkich słuchaczy,
- d) kontakty bezpośrednie i online z dzieckiem poza placówką powinny być:
- wcześniej omówione w gronie kadry zespołu, mieć zaakceptowany plan, cel,
  - ściśle powiązane z wykonywaniem obowiązków służbowych, (np. towarzyszenie w realizowanych poza placówką ważnych dla słuchacza wydarzeniach wymagających wsparcia osoby dorosłej np. udział w konkursach, zorganizowane przez placówkę wycieczki, etc),
  - dokumentowane (zapisy w dokumentacji pracy, możliwość wykonania kopii/wydruku korespondencji mailowej, sms - owej, zapisów na portalach społecznościowych),
  - odbywać się w miarę możliwości z wykorzystaniem sprzętu służbowego,
  - niedopuszczalne jest utrzymywanie takich kontaktów celem zaspokojenia przez dorosłego własnych potrzeb społecznych lub emocjonalnych, namawiania do zachowań niezgodnych z prawem, dających poczucie bycia faworyzowanym, wyróżnianym;
- e) transport, przemieszczanie się i warunki noclegowe:
- organizacja transportu, noclegu poza placówką powinna być uzasadniona (np. wyjazd na wycieczkę szkolną),

- opieka nad dziećmi w sytuacjach wyjazdowych zapewniona przez więcej niż jedną osobę,
  - przy organizacji noclegu i zakwaterowania brane pod uwagę jest pokrewieństwo, relacje i płeć podopiecznych;
- f) dyscyplinowanie dziecka definiowane jako narzędzie „informacji zwrotnej”, komunikujące dzieciom, że ich postawa w danej sytuacji nie jest właściwa, sprzeczna z oczekiwaniami i/lub nieefektywna; dyscyplina ma pobudzać do uczenia się, a nie powodować krzywdę dziecka; wiąże się ze stawianiem granic, kształtowaniem trwałego systemu wartości, adekwatnego poziomu samooceny oraz umiejętności podejmowania trafnych decyzji; niedopuszczalne są wszelkie formy dyscyplinowania mające na celu upokorzenie, poniżenie oparte na wykorzystywaniu przewagi:
- fizycznej (agresja, stosowanie kar fizycznych, środków przymusu bezpośredniego, krępowanie, izolowanie; uniemożliwianie realizacji podstawowych potrzeb fizjologicznych - pozbawianie snu, pokarmu, ekspozycja na zimno, ciepło itp.; prace fizyczne nieadekwatne do możliwości, dopuszczanie się zachowań o charakterze seksualnym),
  - psychicznej (dominacja poprzez krzyk, groźby, wzbudzanie poczucia winy, naruszanie poczucia własnej wartości, lekceważenie potrzeb psychicznych np. bezpieczeństwa, przynależności, miłości, symulacje wzbudzające strach i obawy o życie własne i rodziny).

Rozdział VI

Zasady ochrony danych osobowych dziecka.

1. Dane osobowe małoletniego podlegają ochronie na zasadach określonych w Ustawie z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych.
2. Pracownik szkoły ma obowiązek zachowania w tajemnicy danych osobowych, które przetwarza oraz zachowania w tajemnicy sposobów zabezpieczenia danych osobowych przed nieuprawnionym dostępem.
3. Dane osobowe małoletniego są udostępniane wyłącznie osobom i podmiotom uprawnionym na podstawie odrębnych przepisów.
4. Pracownik szkoły jest uprawniony do przetwarzania danych osobowych małoletniego i udostępniania tych danych w ramach grupy diagnostyczno-pomocowej, powołanej w trybie Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

5. Pracownik szkoły może wykorzystać informacje o małoletniego w celach szkoleniowych lub edukacyjnych wyłącznie z zachowaniem anonimowości małoletniego oraz w sposób uniemożliwiający identyfikację małoletniego.
6. Pracownik szkoły nie udostępnia przedstawicielom mediów informacji o małoletnim ani o jego opiece.
7. Pracownik szkoły, w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach, może skontaktować się z opiekunem małoletniego i zapytać go o zgodę na podanie jego danych kontaktowych przedstawicielom mediów. W przypadku wyrażenia zgody, pracownik instytucji podaje przedstawicielowi mediów dane kontaktowe do opiekuna małoletniego.
8. Pracownik szkoły nie kontaktuje przedstawicieli mediów z małoletnimi.
9. Pracownik szkoły nie wypowiada się w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie małoletniego lub jego opiekuna. Zakaz ten dotyczy także sytuacji, gdy pracownik instytucji jest przeświadczony, że jego wypowiedź nie jest w żaden sposób utrwalana.
10. Pracownik szkoły, w wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach, może wypowiedzieć się w kontakcie z przedstawicielami mediów o sprawie małoletniego lub jego opiekuna – po wyrażeniu pisemnej zgody przez opiekuna małoletniego.
11. W celu realizacji materiału medialnego można udostępnić mediom wybrane pomieszczenia instytucji. Decyzję w sprawie udostępnienia pomieszczenia podejmuje dyrektor.
12. Dyrektor placówki, podejmując decyzję, o której mowa w punkcie poprzedzającym, poleca sekretariatowi placówki przygotować wybrane pomieszczenie instytucji w celu realizacji materiału medialnego w taki sposób, by uniemożliwić filmowanie przebywających na terenie instytucji małoletnich.

Rozdział VII

Zasady ochrony wizerunku małoletniego

1. Szkoła, uznając prawo małoletniego do prywatności i ochrony dóbr osobistych, zapewnia ochronę wizerunku dziecka.
2. Pracownikowi szkoły nie wolno umożliwiać przedstawicielom mediów utrwalania wizerunku małoletniego słuchacza (filmowanie, fotografowanie, nagrywanie głosu dziecka) na terenie instytucji bez pisemnej zgody opiekuna dziecka.
3. Upublicznienie przez pracownika szkoły wizerunku dziecka utrwalonego w jakiegokolwiek formie (fotografia, nagranie audio-wideo) wymaga pisemnej zgody opiekuna dziecka.

4. Przed utrwaleniem wizerunku dziecka należy dziecko oraz opiekuna poinformować o tym, gdzie będzie umieszczony zarejestrowany wizerunek i w jakim kontekście będzie wykorzystywany (np. że umieszczony zostanie na stronie szkoły, FB w celach promocyjnych).
5. W celu uzyskania zgody opiekuna dziecka na utrwalanie wizerunku dziecka, pracownik szkoły może skontaktować się z opiekunem dziecka i ustalić procedurę uzyskania zgody.
Niedopuszczalne jest podanie przedstawicielowi mediów danych kontaktowych do opiekuna dziecka – bez wiedzy i zgody tego opiekuna.
6. W celu uzyskania zgody prawnego opiekuna na publikowanie wizerunku dziecka, na początku każdego roku szkolnego rodzice słuchaczy podpisują oświadczenie pozwalające na utrwalanie i publikowanie wizerunku dziecka w mediach, na portalach społecznościowych i stronie internetowej szkoły w celach promocyjnych szkoły.
7. Pracownicy szkoły mają prawo upubliczniać wizerunek dziecka tylko na podstawie podpisanego przez rodziców oświadczenia wymienionego w punkcie 5 niniejszego paragrafu.
8. Jeżeli wizerunek dziecka stanowi jedynie szczegół całości, takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, zgoda opiekunów na utrwalanie wizerunku dziecka nie jest wymagana.

Wytyczne dotyczące utrwalania i publikowania wizerunku dziecka (zdjęcia, film):

- a) wszystkie dzieci muszą być ubrane,
- b) zarejestrowane obrazy powinny się koncentrować na czynnościach wykonywanych przez dzieci i w miarę możliwości przedstawiać grupy dzieci, a nie pojedyncze osoby,
- c) nauczyciel powinien upewnić się, że fotograf lub osoba filmująca (spoza szkoły) nie spędza czasu z dziećmi bez nadzoru,
- d) wszelkie podejrzenia i problemy dotyczące nieodpowiedniego utrwalania wizerunków dzieci należy rejestrować i zgłaszać dyrekcji szkoły lub nauczycielowi specjalście, podobnie jak inne niepokojące sygnały dotyczące zagrożenia bezpieczeństwa dzieci,
- e) nie należy ujawniać zbyt wielu szczegółów dotyczących słuchaczy oraz ich miejsca zamieszkania czy zainteresowań.

Rozdział VIII

Zasady dostępu małoletnich do Internetu.

1. Placówka, zapewniając dzieciom dostęp do Internetu, podejmuje działania zabezpieczające przed dostępem do treści, które mogą stanowić zagrożenie dla ich prawidłowego rozwoju, w szczególności poprzez instalację i aktualizowanie oprogramowania zabezpieczającego.
2. Na terenie placówki dostęp dziecka do Internetu możliwy jest pod nadzorem nauczyciela na zajęciach komputerowych lub na komputerach znajdujących się w bibliotece szkolnej.
3. Nauczyciel ma obowiązek informowania dzieci o zasadach bezpiecznego korzystania z Internetu. Czuwa także nad bezpieczeństwem korzystania z Internetu przez małoletnich.
4. Dostęp dziecka do Internetu na terenie placówki możliwy jest wyłącznie poprzez serwer placówki.
5. Osoba odpowiedzialna za Internet zapewnia na wszystkich komputerach z dostępem do Internetu na terenie placówki zainstalowane i aktualizowane:
  - a) oprogramowanie filtrujące treści internetowe
  - b) oprogramowanie monitorujące korzystanie przez dzieci z Internetu,
  - c) oprogramowanie antywirusowe,
  - d) oprogramowanie antyspamowe,
  - e) firewall.

Wymienione w punkcie 1 niniejszego paragrafu oprogramowania są aktualizowane przez wyznaczonego pracownika placówki przynajmniej raz w miesiącu.

6. Wyznaczony pracownik placówki przynajmniej raz w miesiącu sprawdza, czy na komputerach z dostępem do Internetu nie znajdują się niebezpieczne treści. W przypadku znalezienia niebezpiecznych treści, wyznaczony przez dyrektora pracownik placówki ustala, kto korzystał z komputera w czasie ich wprowadzenia.
7. Informację o dziecku, które korzystało z komputera w czasie wprowadzenia niebezpiecznych treści, wyznaczony pracownik placówki przekazuje wychowawcy klasy i nauczycielowi specjalście.
8. Wychowawca z nauczycielem specjalistą przeprowadzają z dzieckiem rozmowę na temat bezpieczeństwa w Internecie.

Rozdział IX

Monitoring przestrzegania Standardów ochrony małoletnich

1. Dyrektor szkoły wyznacza nauczyciela specjalistę szkolnego, wychowawców oraz wicedyrektora jako osoby odpowiedzialne za przestrzeganie Standardów ochrony małoletnich w placówce.
2. Nauczyciel specjalista oraz wychowawcy odpowiedzialni za monitorowanie realizacji standardów, za reagowanie na sygnały naruszenia standardów oraz za proponowanie zmian.
3. Nauczyciel specjalista, wychowawcy oraz wicedyrektor mają obowiązek co najmniej raz na dwa lata dokonywać oceny standardów w celu zapewnienia ich dostosowania do aktualnych potrzeb oraz zgodności z obowiązującymi przepisami. W tym celu przeprowadzają wśród słuchaczy, nauczycieli i rodziców ankietę monitorującą poziom zapewnienia standardów.
4. W ankiecie pracownicy placówki mogą proponować zmiany w dokumencie „Standardy ochrony małoletnich” oraz wskazywać naruszenia tych standardów.
5. Nauczyciel specjalista szkolny, wychowawcy i wicedyrektor dokonują opracowania wypełnionych ankiet, opracowują wnioski z oceny. Sporządzają na tej podstawie raport z monitoringu, który następnie przekazują dyrektorowi placówki.
6. Dyrektor wprowadza do dokumentu niezbędne zmiany i ogłasza pracownikom placówki nowe brzmienie standardów.

Rozdział IX

Przepisy końcowe

1. Standardy wchodzi w życie z dniem 15.02.2024 r.
2. Ogłoszenie następuje w sposób dostępny dla pracowników instytucji - przedstawione na posiedzeniu Rady Pedagogicznej oraz poprzez przesłanie tekstu dokumentu drogą elektroniczną.

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 28 lipca 2023r. o zmianie ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych ustaw (Dz. U z 2023r. poz. 1606)
2. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz. U z 2017 r. poz. 59)
3. Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów
4. Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526)
5. Rozporządzenie Rady Ministrów dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz.U z 2023 r. poz. 1870)
6. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz.U z 2005r. poz. 1493)
7. Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U z 2018 r. poz. 1000)

Załącznik nr 1

Sosnowiec, dnia .....

NOTATKA SŁUŻBOWA

Dotyczy słuchacza .....

imię i nazwisko, klasa

W dniu ..... o godzinie ..... otrzymałam(-em) następujące informacje /
zauważyłam(am) następujące objawy*, na podstawie których można podejrzewać krzywdzenie
małoletniego:

.....
.....
.....

Opis sytuacji / zdarzenia:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Podjęte działania:

.....
.....
.....
.....

Inne ważne informacje:

.....
.....
.....

..... czytelny podpis

*właściwe podkreślić

NOTATKA SŁUŻBOWA

Dotyczy słuchacza .....

imię i nazwisko, klasa

Obecni:

.....
.....
.....
.....

Informacje o małoletnim:

.....
.....
.....
.....
.....

Opis sytuacji / zdarzenia:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Efekty podjętych działań (w odniesieniu do notatki służbowej – załącznik nr 1):

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Plan działania (*plan pomocy dziecku / środki zaradcze*):

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Inne ważne informacje:

.....

.....

.....

.....

podpisy:

Załącznik nr 3

Sosnowiec, dn.....

Imię i nazwisko

.....

Miejsce pracy

.....

Stanowisko

.....

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany oświadczam, że zapoznałem/łam się ze Standardami ochrony małoletnich przed krzywdzeniem obowiązującymi w Regionalnym Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sosnowcu i przyjmuję je do realizacji.

.....

podpis pracownika

Załącznik nr 4

Sosnowiec, dn.....

Imię i nazwisko

.....

Miejsce pracy

.....

Stanowisko

.....

OŚWIADCZENIE

Ja niżej podpisany, legitymujący się dowodem osobistym nr..... oświadczam, że nie byłem/łam skazany/a za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej, obyczajności i przestępstwa z użyciem przemocy na szkodę małoletniego. Nie toczy się też przeciwko mnie żadne postępowanie karne w tym zakresie.

.....

podpis pracownika

Monitoring standardów – ankieta

	Tak	Nie
1. Czy znasz standardy ochrony małoletnich przed krzywdzeniem obowiązujące w Regionalnym Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sosnowcu?		
2. Czy zapoznałeś się z dokumentem <i>Standardy ochrony małoletnich przed krzywdzeniem?</i>		
3. Czy potrafisz rozpoznawać symptomy krzywdzenia dzieci?		
4. Czy wiesz, jak reagować na symptomy krzywdzenia dzieci?		
5. Czy zdarzyło ci się zaobserwować naruszenie zasad zawartych w <i>Standardach ochrony małoletnich przed krzywdzeniem</i> przez innego pracownika?		
6. Czy masz jakieś uwagi/poprawki/sugestie dotyczące <i>Standardów ochrony małoletnich przed krzywdzeniem?</i>		

Formy krzywdzenia:

- a) przemoc domowa – to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, a także innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą;
- b) przemoc fizyczna – jest to celowe uszkodzenie ciała, zadawanie bólu lub groźba uszkodzenia ciała. Skutkiem przemocy fizycznej mogą być m. in. złamania, siniaki, rany cięte, poparzenia, obrażenia wewnętrzne. Przemoc fizyczna powoduje lub może spowodować utratę zdrowia bądź też zagrażać życiu;
- c) przemoc emocjonalna – to powtarzające się poniżanie, upokarzanie i ośmieszanie małoletniego, nieustanna krytyka, wciąganie małoletniego w konflikt osób dorosłych, manipulowanie nim, brak odpowiedniego wsparcia, stawianie małoletniemu wymagań i oczekiwań, którym nie jest on w stanie sprostać;
- d) przemoc seksualna – to angażowanie małoletniego w aktywność seksualną przez osobę dorosłą. Wykorzystywanie seksualne odnosi się do zachowań z kontaktem fizycznym, np. dotykanie małoletniego, współżycie z małoletnim oraz zachowania bez kontaktu fizycznego np. pokazywanie małoletniemu materiałów pornograficznych, podglądanie, ekshibicjonizm;
- e) przemoc ekonomiczna – to niezapewnianie odpowiednich warunków do rozwoju słuchacza, m.in. odpowiedniego odżywiania, ubrania, potrzeb edukacyjnych czy schronienia, w ramach środków dostępnych rodzicom lub opiekunom. Jest to jedna z form zaniedbania;
- f) zaniedbywanie – to niezaspokajanie podstawowych potrzeb materialnych i emocjonalnych małoletniego przez rodzica lub opiekuna prawnego, niezapewnienie mu odpowiedniego jedzenia, ubrań, schronienia, opieki medycznej, bezpieczeństwa, braku dozoru nad wypełnianiem obowiązku szkolnego;
- g) przemoc rówieśnicza – ma miejsce, gdy w świecie realnym lub wirtualnym małoletni w wyniku działań swoich rówieśników doświadczają przykrości lub krzywdy;

Czynniki ryzyka krzywdzenia małoletnich, np.:

- 1) słuchacz jest często brudny, nieprzyjemnie pachnie;
- 2) słuchacz kradnie jedzenie, pieniądze itp.;
- 3) słuchacz żebrze, słuchacz jest głodny;
- 4) słuchacz nie otrzymuje potrzebnej mu opieki medycznej, szczepień, okularów itp.;
- 5) słuchacz nie ma przyborów szkolnych, odzieży i butów dostosowanych do warunków atmosferycznych;
- 6) słuchacz ma widoczne obrażenia ciała (siniaki, ugryzienia, rany), których pochodzenie trudno jest wyjaśnić, obrażenia są w różnej fazie gojenia;
- 7) podawane przez słuchacza wyjaśnienia dotyczące obrażeń wydają się niewiarygodne, niemożliwe, niespójne itp., słuchacz często je zmienia;
- 8) pojawia się niechęć do lekcji wychowania fizycznego - słuchacz nadmiernie zakrywa ciało, niestosownie do sytuacji i pogody;
- 9) boi się rodzica lub opiekuna, boi się przed powrotem do domu;
- 10) słuchacz wzdyga się, kiedy podchodzi do niego osoba dorosła;
- 11) słuchacz cierpi na powtarzające się dolegliwości somatyczne: bóle brzucha, głowy, mdłości itp.;
- 12) słuchacz jest bierny, wycofany, uległy, przestraszony, depresyjny itp. lub zachowuje się agresywnie, buntuje się, samookalecza się itp.;
- 13) słuchacz osiąga słabsze wyniki w nauce w stosunku do swoich możliwości;
- 14) słuchacz ucieka w świat wirtualny – gry komputerowe, Internet;
- 15) używa środków psychoaktywnych;
- 16) nadmiernie szuka kontaktu z dorosłym – tzw. „lepkość” małoletniego;
- 17) w pracach artystycznych, rozmowach, zachowaniu słuchacza zaczynają dominować elementy/motywy seksualne;
- 18) słuchacz jest rozbudzony seksualnie niestosownie do sytuacji i wieku;
- 19) słuchacz ucieka z domu;
- 20) nastąpiła nagła i wyraźna zmiana zachowania słuchacza;
- 21) słuchacz mówi o przemocy.

Niepokojące zachowania rodziców to:

- 1) opiekun podaje nieprzekonujące lub sprzeczne informacje lub odmawia wyjaśnień przyczyn obrażeń słuchacza;
- 2) opiekun odmawia, nie utrzymuje kontaktów z osobami zainteresowanymi losem słuchacza;
- 3) opiekun mówi o małoletnim w negatywny sposób, ciągle obwinia, poniża strofuje słuchacza, np. używając określeń takich jak: „idiota”, „gnojek”, „gówniarz”;
- 4) opiekun poddaje małoletniego surowej dyscyplinie lub jest nadopiekuńczy lub zbyt pobłażliwy lub odrzuca małoletniego;
- 5) opiekun nie interesuje się losem i problemami małoletniego;
- 6) opiekun często nie potrafi podać miejsca, w którym aktualnie przebywa małoletni;
- 7) opiekun jest apatyczny, pogrążony w depresji;
- 8) opiekun zachowuje się agresywnie;
- 9) opiekun ma zaburzony kontakt z rzeczywistością, np. reaguje nieadekwatnie do sytuacji;
- 10) opiekun wypowiada się niespójnie;
- 11) opiekun nie ma świadomości lub neguje potrzeby małoletniego;
- 12) opiekun faworyzuje jedno z rodzeństwa;
- 13) opiekun przekracza dopuszczalne granice w kontakcie fizycznym lub werbalnym;
- 14) opiekun nadużywa alkoholu, narkotyków lub innych środków odurzających.

Podmioty i organizacje realizujących działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej

- **Ośrodki pomocy społecznej** – w sprawach socjalnych, bytowych i prawnych.
- **Powiatowe centra pomocy rodzinie** – w zakresie prawnym, socjalnym, terapeutycznym lub udzielą informacji na temat instytucji lokalnie działających w tym zakresie w Twojej miejscowości.
- **Ośrodki Interwencji Kryzysowej i Ośrodki Wsparcia** – zapewniając schronienie Tobie i Twoim bliskim, gdy doznajesz przemocy domowej, udzielą Ci pomocy i wsparcia w przezwyciężeniu sytuacji kryzysowej, a także opracują plan pomocy.
- **Specjalistyczne ośrodki wsparcia dla osób doznających przemocy domowej** – zapewniając bezpłatne całodobowe schronienie Tobie i Twoim bliskim, gdy doznajesz przemocy domowej udzielą Ci kompleksowej, specjalistycznej pomocy w zakresie interwencyjnym, terapeutyczno-wspomagającym oraz potrzeb bytowych.
- **Okręgowe ośrodki i lokalne punkty działające w ramach Sieci Pomocy Pokrzywdzonym Przepięstwem** – zapewniając profesjonalną, kompleksową i bezpłatną pomoc prawną, psychologiczną, psychoterapeutyczną i materialną.
- **Sądy opiekuńcze** – w sprawach opiekuńczych i alimentacyjnych.
- **Placówki ochrony zdrowia** – np. uzyskać zaświadczenie lekarskie o doznanych obrażeniach.
- **Komisje rozwiązywania problemów alkoholowych** – podejmując działania wobec osoby nadużywającej alkoholu.
- **Punkty nieodpłatnej pomocy prawnej** – w zakresie uzyskania pomocy prawnej.

Co robimy? Krok po kroku.

1. Rozpoznawanie:

- Obserwacja - *widzę, zauważam;*
- konsultacja z osobą uprawnioną;
- rozmowa - *z małoletnim, rodzicami, z podejrzanym o krzywdzenie.*

2. Reagowanie – DZIAŁANIE - NIE ZANIECHANIE !

Uruchomienie działań zespołowych:

- 1) wymiana spostrzeżeń i informacji;
- 2) ustalenie szybkich, kolejnych kroków;
- 3) dokumentowanie podejmowanych czynności zgodnie z zarządzeniem dyrektora w/s standardów;
- 4) objęcie opieką małoletniego już w trakcie ustalania stanu faktycznego – opisanie zaistniałej sytuacji;
- 5) sporządzenie planu wsparcia małoletniego zgodnie z obowiązującymi w szkole standardami;
- 6) wspólne decyzje, co do dalszych kroków - czy sprawa pozostaje w szkole, bo podejrzenia się nie potwierdziły, czy pracodawca podejmuje przewidziane KN, KP czynności, czy zawiadamiamy instytucje zewnętrzne):
  - a) sąd – wniosek o wgląd sądu w rodzinę?
  - b) prokuratura - zawiadomienie o podejrzeniu możliwości popełnienia przestępstwa wobec małoletniego?
- 7) zespół interdyscyplinarny – wszędzie procedury Niebieskiej Karty

3. Objęcie małoletniego pomocą psychologiczno-pedagogiczną i postępowanie według opracowanego planu wsparcia.

4. Monitorowanie sprawy, ewentualne modyfikacje działań i czynności.

5. Analiza podejmowanych działań w kontekście do pojedynczych przypadków. Wnioski, co można zrobić lepiej w przyszłości?